Kraamverblijfplaatsen van meervleermuizen in appartementencomplexen in Rotterdam en Delft en hoe deze behouden bij verduurzaming

Anton van Meurs | Ecoresult B.V.

In het kader van het Jaar van de Meervleermuis delen wij graag twee opvallende waarnemingen van verblijfplaatsen van meervleermuis (*Myotis dasycneme)*. Zo zijn er de afgelopen jaren in twee na-oorlogse buitenwijken in Rotterdam en Delft nieuwe kraamverblijfplaatsen van meervleermuis vastgesteld. Beide kolonies bevonden zijn in appartementengebouwen. Deze waarnemingen bevestigen dat ook deze zeldzame soort in stedelijk gebied in geschikte appartementencomplexen voor kan komen en hoe deze kraamverblijven kunnen worden behouden.

Rotterdam

In de jaren tot 2019 werden steeds meer jagende meervleermuizen waargenomen in het Rotterdamse Zuiderpark door onder meer Garry Bakken en André de Baerdemaeker in het kader van een monitoring van het Zuiderpark. Dit was opvallend op deze plek. Hierop heeft bureau Stadsnatuur besloten om deze dieren in samenwerking met Bionet Natuuronderzoek te vangen en middels telemetrie uit te zoeken of er sprake was van een kraamkolonie en waar de dieren vandaan kwamen. Lacterende en net vliegvlugge jongen werden gevangen. Twee vrouwtjes werden voorzien van een zender en leidde naar een kraamverblijfplaats van meervleermuis van ongeveer 60 individuen gevonden in een appartementencomplex in het Rotterdam-Zuid.

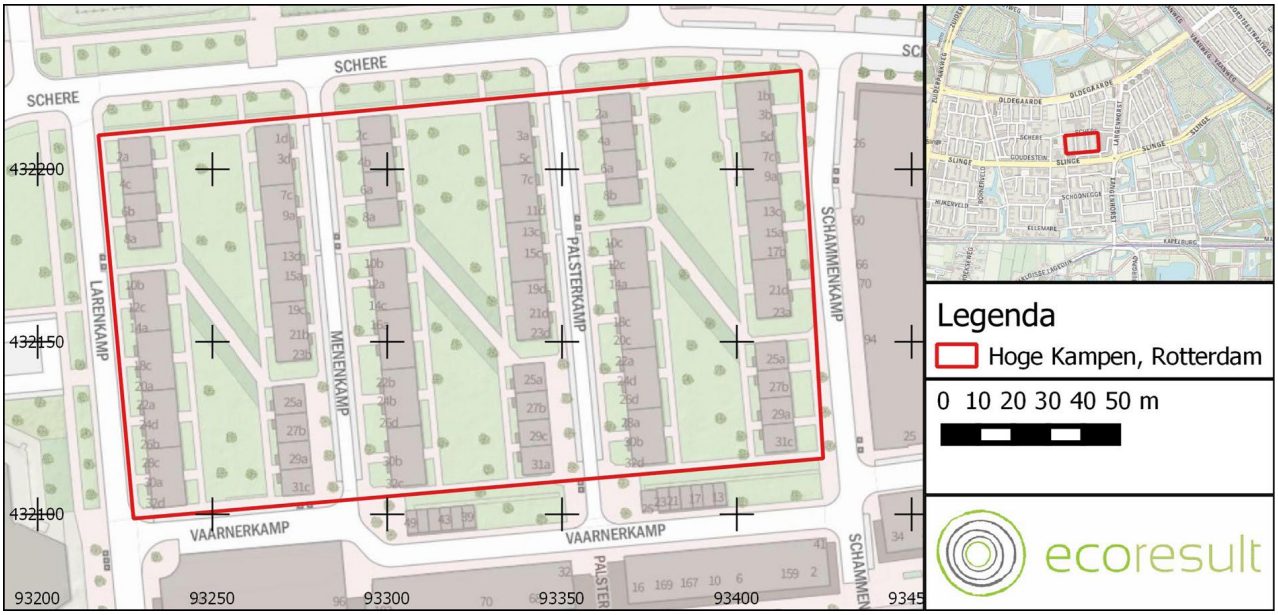

Figuur 1: De twaalf in gebruik zijnde appartementsblokken door deze kraamkolonie meervleermuizen. Door aangepaste verduurzamingsmaatregelen is deze kraamkolonie voor Rotterdam-Zuid behouden. Bron: Ecoresult B.V.

Het appartementencomplex maakt deel uit van een 12-tal vrijwel identieke uit baksteen opgetrokken appartementengebouwen uit 1954, eigendom van een woningcorporatie. Een deel van de gebouwen heeft drie woonlagen met een halfverdiepte kelderetage. Het ander deel van de gebouwen heeft vier woonlagen met daaronder een halfverdiepte kelderetage. De woningen zijn oost-west-georiënteerd. In de voor- en achtergevel bevindt zich tussen elk appartement een bakstenen penant. In deze penanten bevinden zich open stootvoegen die toegang geven tot de luchtspouw in deze penanten. Ook op de noord- en zuid-georiënteerde kopgevels zijn open stootvoegen aanwezig.

Figuur 2: Gevelaanzicht met vier woonlagen en een halfverdiepte kelderlaag. Foto: Koen van Veen

Omdat de appartementengebouwen op de nominatie stonden te worden verduurzaamd, heeft Ecoresult B.V. in 2020 nader vleermuisonderzoek uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek werden in juni tijdens een uitvliegtelling door ecologen van bureau Stadsnatuur, Ecoresult B.V. en Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland 72 meervleermuizen geteld. Tijdens een eerdere telling dat jaar vloog een exemplaar uit dat naar de grond viel. Dit bleek een juveniele meervleermuis te zijn (pers. med. A. de Baerdemaeker).

Tijdens alle onderzoeken in 2019 tot en met 2022 blijkt dat de meervleermuizen zonder uitzondering in- en uitvliegen via relatief grote open stootvoegen op de derde en vierde etages in oost- en westgevels. Soms zit de groep verspreid over meerdere gebouwen, soms met de hele groep bij elkaar.

Om de temperatuur en luchtvochtigheid in één van de gebruikte spouwmuren onder één van de kraamverblijfplaatsen te onderzoeken, is een klimaatlogger (EasyLog USB 2) tussen april en juni 2020 in een gevel geplaatst. De temperaturen varieerden van 8 graden Celsius (minimum) tot 32 graden Celsius (maximum), gemiddeld 18,6 graden Celsius met een gemiddelde luchtvochtigheid van 52% (23 tot 94%).

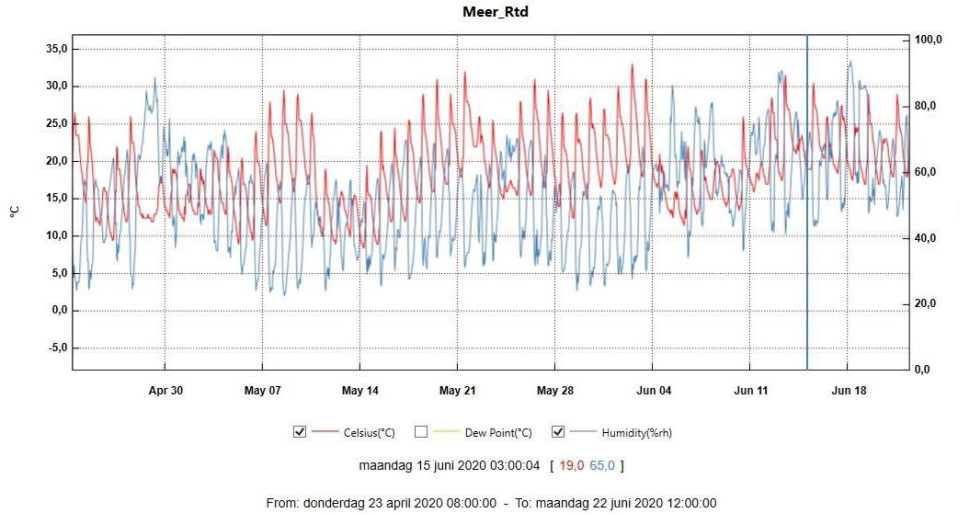

Figuur 3: De resultaten van de klimaatlogger tussen april en juni 2020 in een gevel onder de kraamverblijfplaats. Temperatuur en luchtvochtigheid werd in deze spouwmuur verzameld. Geplot met: EasyLogGraph.

Omdat de woningcorporatie het complex moest renoveren en verduurzamen waardoor de kraamkolonie haar verblijfplaatsen kwijt zou raken heeft Ecoresult geadviseerd de spouwmuren van de langsgevels van de appartementencomplexen niet na te isoleren. Daarnaast zijn de andere werkzaamheden, zoals gevelherstel, schilderwerk, vervangen van ramen (dubbel glas) en kozijnen van de langsgevels uitgevoerd buiten het kraamseizoen van meervleermuis. Hiervoor heeft de woningbouwcorporatie ontheffing gekregen van de Wet natuurbescherming en is het werk in 2021 opgestart.

Uit de in juni 2022 uitgevoerde monitoring door bureau Stadsnatuur blijkt dat de kraamkolonie in 2022 gebruik maakt van de verblijfplaatsen zoals daarvoor.

Delft

Tijdens vleermuisonderzoek in de Delftse wijken Buitenhof en Voorhof trof de auteur in juni 2022 niet lang na uitvliegtijd boven een onverlichte watergang tussen een rij woningen met achtertuinen en een houtsingel een groep foeragerende meervleermuizen aan. Omdat de verblijfplaats niet gevonden was tijdens het reguliere onderzoek, werd een week later, op 16 juni boven een watergang 6 meervleermuizen gevangen. Eén lacterend vrouwtje en één net vliegvlug jong mannetje zijn van een lichte zender voorzien. De vier andere meervleermuizen zijn na meten en wegen weer losgelaten. Middels telemetrie werd de kraamverblijfplaats meervleermuizen (met in totaal 9 dieren) ontdekt in de dakoverstek boven het verlichte trappenhuis op de zuidelijke en westelijke kopgevel van een flatgebouw uit 1968. De kolonie is nog tot eind augustus teruggevonden in de verblijfplaats, welke daarna is verlaten door de kolonie.

De kraamverblijfplaats bevindt zich achter een houten daklijst boven het trappenhuis van een drie etages hoog appartementengebouw. Ten noorden en oosten bevinden zich twee watergangen. Via deze watergangen verspreidt de soort zich naar andere watergangen in de omgeving.

Summary

In the context of the Year of the Pond Bat, two notable sightings of roosts of Pond Bat (*Myotis dasycneme*) are shared. For instance, in recent years, new maternity roosts of Pond Bat have been identified in two post-war suburbs in Rotterdam and Delft. Both colonies were located in apartment buildings. These observations confirm that this rare species can also occur in urban areas in suitable apartment buildings and, as here described, how these maternity roosts can become preserved during insulation practices.

Figuur 4: Locatie kraamverblijfplaats in de wijk Buitenhof te Delft. Foto: Google Street View

Figuur 5: Locatie kraamverblijfplaats achter boeibord. Foto: Anton